

Mitjans de comunicació i religió: una relació acomplexada

Mònica Terribas

periodista i professora de la Universitat Pompeu Fabra

Reproduïm la Lliçó Inaugural Curs del curs 2013-2014 de la Fundació Joan Maragall, impartida a la sala d'actes del Seminari Conciliar de Barcelona el passat 7 d'octubre.

Diu el filòsof francès André Comte-Sponville en el seu llibre *L'ànima de l'ateïsm*e, “qualsevol religió forma part, almenys en algun aspecte, de l'espiritualitat, però no tota espiritualitat és necessàriament religiosa”. I afegeix: “Per molt que creguem o no creguem en Déu, en el sobrenatural o en el sagrat, no deixarem de veure'ns sempre confrontats amb l'infinit, l'eternitat o l'absolut”.

Aquesta cita és ara més oportuna que mai. Vivim una crisi econòmica en un entorn, el nostre, que estava acostumat a les certeses del que és material. La vulnerabilitat del sistema s'ha proclamat amb tota la seva cruesa, i l'ésser humà s'ha vist abocat a una certa desesperança, fruit d'uns valors que han fet trontollar la seva fe en l'ésser humà, racional. No podem dir que la raó ens governi quan ens adonem que la justícia social no existeix. No podem entendre com un sistema dominat per les lògiques del poder econòmic prioritza les elits i condemna els més fràgils a ser els autèntics motors de la recuperació. Quan mirem les xifres dels escenaris macroeconòmics actuals ens adonem que: (i) parlem de recuperació econòmica, de la sortida de la recessió, a l'esquena de la pèrdua de nivell adquisitiu que ens ha retornat a

Ens veiem confrontats amb l'infinít, amb l'absolut, amb la recerca de respostes alternatives que ens permetin assumir que cal canviar allò que no acceptem que resulta inevitable.

escenaris del començament de l'any 2000, (ii) recuperació econòmica amb un 26% de la població sense feina i un 25% de persones en risc d'exclusió social, (iii) recuperació econòmica amb disminució de salaris que han tornat als nivells del 2001, i (iv) recuperació econòmica gràcies a la injecció de rescats en el sistema bancari per valor de 40.000 milions en unes entitats mal gestionades que han fet fallida i que ha calgut salvar per no fer col·lapsar tot el sistema. La crisi l'estan assumint els més febles. Si això comportés una transformació del sistema de manera que la capacitat de producció i de riquesa social i econòmica girés a partir d'ara sobre una estructura més transversal de l'esforç amb principis d'equitat, hauria valgut la pena. Però la reforma de les pensions i la davallada de les condicions salarials assenyalen que la distància entre rics i pobres de la nostra societat és cada vegada més gran. Aquest és l'escenari en què viu l'ésser humà del nostre entorn. La certesa que la justícia social s'allunya perquè el sistema no es repensa des dels principis de la solidaritat.

És per això que no sorprèn que sorgeixin projectes com el que encapçalen figures com Arcadi Oliveras, de Justícia i Pau, o Teresa Forcades, monja benedictina i científica. No és sorprenent que existeixi un anhel de procés constituent, de tornar a posar les bases del sistema en què ens belluguem, un sistema en què la democràcia s'articuli des de la justícia social, que la riquesa es reparteixi de manera transparent, sense oligarquies econòmiques, sense premisses del que és inevitable malgrat que sigui injust. L'ésser humà pateix en silenci aquest mantra del que diuen que és inevitable i la societat comença a rebel·lar-se contra ell i a voler canviar les coses, malgrat que el sistema es bloqueja i impedeix fer-ho. La política de partits que sempre ha estat hegemònica i central –els grans partits de govern– es pregunta com

L'austeritat com a motor de la supervivència, en aquest moment, enllaça de manera natural amb una comunitat de tradició cristiana.

és que sorgeixin suports al voltant de la Candidatura d'Unitat Popular, del Procés Constituent, de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, o el creixement d'Iniciativa per Catalunya Verds o fins i tot de l'independentisme. La resposta es troba en la cita de Comte que citava fa un moment: ens veiem confrontats amb l'infinit, amb l'absolut, amb la recerca de respostes alternatives que ens permetin assumir que cal canviar allò que no acceptem que resulta inevitable.

Pensareu, i què hi té a veure això amb l'objectiu de la reflexió que us proposo avui? Hi té tot a veure. En moments de profunda crisi, com la que estem vivint, els principis sobre els quals se sustenta una societat arrelada en els valors del cristianisme han estat la clau per la seva supervivència, per evitar que la societat col·lapsi: austeritat, sacrifici, solidaritat i la família com a puntal de convivència i suport de l'estructura social.

Austeritat – Aquesta paraula que ara presideix el discurs públic, que no vol dir altra cosa que aprendre a viure amb menys, amb allò de què disposa i no amb tot el que es desitja, forma part de la política econòmica que sembla que s'hagi imposat per dissenyi europeu, a través de la força del seu principal motor econòmic, Angela Merkel i la cancelleria alemanya. Però l'austeritat és a les arrels dels principis cristians, perquè va directament emparentada amb el principi de solidaritat. L'austeritat és el valor que va introduir l'Evangelí a través d'una vida de Jesús que va definir-se a través del poder de la paraula i la convivència i no a través del poder de les pertinenes. L'austeritat com a motor de la supervivència, en aquest moment, enllaça de manera natural amb una comunitat de tradició cristiana. Austeritat no entesa com a negació del progrés, sinó com a principi racional per a créixer no d'acord amb les previsions i els anhels, sinó amb la tangibilitat dels recursos.

El sacrifici dels propis objectius en benefici dels objectius col·lectius ha anat cedint a mesura que la societat ha potenciat els valors de la competitivitat i l'excel·lència individual.

Sacrifici – Aquest és un principi que els fills i néts dels qui van sobreviure a les dues guerres mundials i a la guerra civil no assumeixen amb naturalitat. En aquestes generacions, la nostra i la que ens succeeix, ens van educar amb la convicció que l'etapa de les privacions les havien assumit els avis perquè no tornessin. Els valors sobre els quals s'ha basat l'educació de les darreres dècades ens han allunyat progressivament del sacrifici, de l'esforç, i ens han instal·lat en la convicció que el gaudi i la satisfacció en tots els àmbits –material i immaterial– eren els objectius a assolir, merescuts, perquè som aquí a la Terra i existim per a treure el màxim profit de l'existència individual. Aquest sentit del sacrifici s'ha perdut perquè s'ha anat perdent la mentalitat de pertinença al col·lectiu. A mesura que ha avançat una educació fonamentada en la competitivitat amb l'altre, en la superació de les fites del competidor, s'ha desvestit el sentit de contribució al benestar i el creixement col·lectiu. El sacrifici dels mateixos objectius en benefici dels objectius col·lectius ha anat cedint a mesura que la societat ha potenciat els valors de la competitivitat i l'excel·lència individual. No podem queixar-nos, ara, que la cultura de l'esforç hagi cedit terreny. L'esforç individual existeix, però s'ha construït sovint a l'esquena de la construcció de l'esforç col·lectiu. Les generacions que van néixer després de la guerra ja no van ser educades en el sacrifici, en les dificultats, sinó en la negació del sacrifici. Ara, són aquestes generacions les que afronten el sacrifici més alt: han de renunciar als valors amb què han crescut i recuperar l'esperit que va permetre sortir dels anys de penúria, sense que els hagin estat inculcats. Doble feina. Una societat cristiana, però, com la nostra, ho té més fàcil, perquè el sacrifici forma part de la cultura religiosa, i especialment de la catòlica.

La multiplicació de la solidaritat en la darrera dècada ha deixat en evidència les deficiències de les estructures sistèmiques en tots els àmbits, també en el de l'Església.

Solidaritat – Aquest és un valor intrínsec en la societat catòlica majoritària a Catalunya. I gràcies a la solidaritat i a la capacitat d'associació i cooperació de la nostra estructura, la justícia social és un valor no preminent en el sistema, però en canvi sí que ho és en la xarxa d'aliances internes de la majoria social. Si no fos així, els índexs de pobresa i atur que patim ens haurien abocat a una conflictivitat social que no existeix en aquests moments. La xarxa d'entitats socials del nostre país ha substituït, ha pal·liat i sosté l'emergència social. La Taula del Tercer Sector és en aquests moments la imatge d'aquesta solidaritat, com també ho són les Organitzacions No Governamentals que empenyen tots els mecanismes necessaris per a la pervivència dels mínims exigibles per evitar el col·lapse. Amb la crisi, no hem viscut un moviment de frontisme cap al sistema, sinó un moviment d'activisme per auxiliar la societat. La contestació al sistema existeix –CUP, Procés Constituent, Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, Indignats, etc.–, però és una contestació constructiva, responsable, que s'ha cuidat prioritàriament de resoldre les emergències socials, i després de posar en evidència les incoherències de les estructures institucionals que no saben o no volen o no poden respondre-hi. És per això que la solidaritat ha permès parar el cop. Ara bé, és una solidaritat amb consciència col·lectiva que ha permès recuperar i transformar la capacitat de mobilització de la suma de persones. La justícia social és un valor inherent a la nostra societat, també compartit per la cultura cristiana. L'efecte de la multiplicació de la solidaritat en la darrera dècada, però, ha deixat en evidència les deficiències de les estructures sistèmiques en tots els àmbits, també en el de l'Església, i les diferents confessions per a donar una resposta d'urgència a les demandes de la societat.

És en la suma de les generacions que van viure la postguerra i en els més joves que no tenen ja els horitzons que se'ns havien promès a la nostra generació, que hi ha l'autèntica saba transformadora.

La família – Finalment, com ens organitzem socialment? La unitat familiar ha estat, és i serà puntal de la reproducció d'aquests valors. És a través dels lligams emocionals, del compromís entre les persones, que la solidaritat s'expressa. L'estimació és mecanisme de creixement i de sostenibilitat. Els vincles que s'estableixen a través de la família són els que perviuen. Família entesa no únicament com a unitat social sinó com a teixit, xarxa, de relacions humanes. Família com a unitat primària d'organització social, sense oblidar els llaços familiars que s'estableixen en les xarxes educatives –primària, secundària, estudis superiors- i en l'àmbit laboral. La família entesa com tot aquell entramat de relacions emocionals que tendeixen a susten-tar les necessitats de l'altre. Si no fos per les famílies enteses en el seu sentit més extens, la societat no hauria pogut assumir les dificultats que estem vivint. Això, però, no ha aturat el procés de transformació de la unitat familiar i els canvis en la manera com ens relacionem amb les generacions més grans. En les darreres dècades, hem viscut un procés de transformació que ha fet perdre reconeixement a les persones grans. Ha estat un error. Les prejubilacions, acompanyades i empeses pels anhels d'una societat competitiva, han aparcat talent i energia quan més els necessitàvem. La crisi, però, ha permès tornar a fer-los a aflorar. I aquells qui ho fiaven tot als seus propis recursos, han hagut de girar els ulls, mirar els pares i els avis, i recuperar la seva força com a eina fonamental per la supervivència en aquesta etapa. Benvinguda sigui, en aquest sentit, la crisi de valors perquè ha facilitat la comunió intergeneracional. Aquesta comunió intergene-racional es mostra en totes les estructures associatives que estan pro-movent la transformació de valors. És en la suma de les generacions que van viure la postguerra i els més joves que no tenen ja els horit-

Els valors cristians s'han mantingut en el cor de les persones, però les persones no han entès ni han compartit la doctrina que els ha marcat l'Església des de les estructures de govern, i se n'han distanciat.

zons que se'ns havien promès a la nostra generació que hi ha l'autèntica saba transformadora.

Austeritat, sacrifici, solidaritat i família com a eix d'articulació del motor de la convivència són valors intrínsecs a la religió cristiana catòlica que comparteix la majoria social d'aquest país. Ara més que mai aquests valors són presents al dia a dia de la nostra realitat i acompanyen una societat laica en la seva organització política. La pregunta és: per què essent aquests valors compartits entre religió i societat, l'Església no ha estat capaç de capitalitzar-los sistemàticament en la seva expressió pública? Aquesta és la pregunta que intentaré respondre en aquesta conferència, la resposta de la qual que es troba en la relació acomplexada entre mitjans de comunicació i religió.

L'expressió pública de la religió a través dels mitjans de comunicació

La manera com una institució es fa present a través dels mitjans de comunicació és la manera com existeix en la societat. La comunicació pública, en una societat complexa com la nostra, és l'instrument de traducció fonamental de la realitat. A través de la comunicació pública, sabem el què existeix i el què passa. La religió, la política, l'economia, la cultura, l'esport... existeixen en funció del que expliquem a través dels mitjans de comunicació. Per això és fonamental l'estratègia de comunicació de les institucions. I per això és inevitable, quan els missatges que arriben a través dels mitjans no són a satisfacció de les institucions, que els seus responsables en culpin els missatgers. És un error. Cal anar al fons de la qüestió: ¿com es comuniquen

Des que Francesc ha començat a liderar l'Església catòlica, el sentiment de pertinença a la comunitat i la proximitat dels mitjans a l'Església s'han incrementat de manera clara.

l'Església i les religions en general amb la seva societat a través dels mitjans de comunicació?

Fins ara, l'Església catòlica mantenia un discurs institucional amb la realitat social. S'ha produït una doble realitat que ha viscut en paral·lel: la feina de l'Església en el seu dia a dia, present en la vida quotidiana, que ha ajudat a afrontar aquestes dificultats que tot just hem descrit, i el discurs de la institució oficial, des del Vaticà fins a la Conferència Episcopal, sempre allunyat del dia a dia de la convivència social. Aquest ha estat l'error fonamental que ha generat l'allunyament sistemàtic dels creients de les seves estructures de govern. Així ha crescut el volum de persones que s'han confessat creients no practicants. És a dir, creients en els valors cristians i no practicants de les doctrines de l'Església catòlica allunyades de l'evolució social. Els valors cristians s'han mantingut en el cor de les persones, però les persones no han entès ni han compartit la doctrina que els ha marcat l'Església des de les estructures de govern, i se n'han distanciat. La comunió s'ha anat perdent a mesura que l'Església no ha sabut donar respostes a la convivència i evolució de les relacions humanes, malgrat que l'Església de base ha continuat treballant per aquesta convivència.

Però ara hem fet un tomb de 180 graus i cal analitzar-lo. La figura clau: el lideratge de l'Església catòlica per part del Papa Francesc. D'ençà que la Capella Sixtina va donar la seva resposta al lideratge que requeria l'Església del segle XXI, el papa Francesc ha entès que el món necessita la seva proximitat, el seu compromís públic i la seva fermesa. Aquest lideratge constant i públic, proper, ha capgirat la imatge de l'Església catòlica. D'ençà que el papa Francesc va sortir a la plaça de Sant Pere del Vaticà per primera vegada i va començar a prendre decisions i a caminar a peu de carrer, el lideratge de l'Església catòlica s'ha transformat i els mitjans de comunicació ho han reflectit.

“No us he donat receptes noves, no les tinc” – la humilitat de no dir altra cosa que el què prediquen els valors cristians. Recordar que no hi ha cap altra recepta que no sigui pensar en el bé comú.

Mai fins ara, mai un papa no s’havia mostrat tan amatent a la resposta social. La visita a Lampedusa, com a primera sortida del Papa Francesc, allà a Itàlia mateix, tenia un missatge clar: la misèria i la injustícia i la vergonya són a prop del Vaticà: no en un altre continent sinó aquí mateix. I les seves declaracions després de la desgràcia dels immigrants morts a alta mar la setmana passada, amb el crit de “Vergonya!” que encara ressona entre nosaltres, són contundents i immediates, són la prova que el papa Francesc té clar que és el líder espiritual d’un món, el catòlic, que el necessita proper. No és una institució, sinó una persona que interpreta el que passa. Des que ell ha començat a liderar l’Església catòlica, el sentiment de pertinença a la comunitat i la proximitat dels mitjans a l’Església s’han incrementat de manera clara. La presència pública del papa Francesc ha incrementat la presència de l’Església catòlica als mitjans de comunicació. No perquè sigui el Papa de Roma, sinó perquè està exercint el lideratge social des de l’espiritualitat i la denúncia, amb la mateixa franquesa, tant la vergonya de la immigració il·legal, que ofega vides humanes en la travesa cap a Europa, com la distància de la Cúria, a qui és capaç de dir des de dins mateix que és la lepra.

El discurs del papa Francesc

“Els capellans han d’evitar homilies interminables i avorrides que no s’entenen”. –És a dir, demana als seus que s’apropin a les dificultats de les persones que els escolten.

“Sentim el crit d’aquells que ploren, pateixen i moren a causa de la violència, del terrorisme i de la guerra”. – I ho ha dit en relació a la

“La cort és la lepra del papat” – “Els caps de l'Església han estat narcisistes, adulats i excitats de mala manera pels seus cortesans. La Cúria és Vaticanocèntrica.”

guerra de Síria. No se n'ha estat de recordar a Obama que guerra crida guerra, en el moment en què Obama, premi Nobel de la Pau, anunciava que intervindria militarment a Síria per lluitar contra les armes químiques.

“No us he donat receptes noves, no les tinc”. –La humilitat de no dir altra cosa que el que prediquen els valors cristians. El fet de recordar que no hi ha cap altra recepta que pensar en el bé comú.

“Resem per la nació italiana, perquè cadascú treballi sempre pel bé comú, per allò que ens uneix i no pel que ens divideix”. –El Papa no se n'està d'intervenir des del seu lideratge en el discurs polític, perquè exercir el lideratge espiritual no és diferent d'exercir-lo des del món de l'empresa, dels sindicats, de les organitzacions no governamentals. Un líder de l'Església catòlica no s'ha d'apartar dels problemes socials, ni polítics.

“La cort és la lepra del papat” – “Els caps de l'Església han estat narcisistes, adulats i excitats de mala manera pels seus cortesans. La Cúria és Vaticanocèntrica....”. –El valor d'aquestes paraules és incalculable. L'autocrítica de Jorge Bergoglio en la seva arrancada del Papat és altíssima i d'un gran valor social.

“Els pares conciliars –referint-se al Concili Vaticà II– sabien que obrir-se a la cultura moderna significava ecumenisme religiós i diàleg amb els no creients. Després es va fer molt poc en aquella direcció. Jo tinc la humilitat i l'ambició de voler-ho fer.”

“Cadascú té una idea pròpia del bé i del mal, i ha d'escollir seguir el bé i combatre el mal tal i com el concep. N'hi hauria prou amb això per millorar el món”. –El Papa apel·la al diàleg entre creients i no creients, amb humilitat. No vol convèncer, sinó mirar d'obrar bé.

“El jesuïta ha de ser persona de pensament incomplet i de pensament obert.”

“Busquem més ser una Església que troba nous camins, capaç de sortir d’ella mateixa anant cap a qui no s’hi acosta sovint, cap a qui en va marxar, cap a l’indiferent.”

“Veig amb claredat que el que l’Església necessita amb més urgència avui és una capacitat de curar ferides i donar calor als cors dels fidels”, afirma el Papa. “Els ministres de l’Església han de ser misericordiosos, fer-se càrrec de les persones, acompanyant-les com el bon samarità que renta i dona consol. Això és Evangeli pur”. “Les reformes organitzatives i estructurals són secundàries, és a dir, vénen després. La primera reforma ha de ser la de les actituds”.

“Busquem més ser una Església que troba nous camins, capaç de sortir d’ella mateixa anant cap a qui no s’hi acosta sovint, cap a qui en va marxar, cap a l’indiferent. Qui va abandonar l’Església de vegades ho va fer per motius que, si s’entenen i valoren bé, poden ser el començament d’un retorn. Però és necessari tenir audàcia i valor.”

“No podem continuar insistint només en qüestions referents a l’avortament, al matrimoni homosexual o a l’ús d’anticonceptius (...) Si es parla d’aquestes coses cal fer-lo en un context”. – Que llunyanes aquestes declaracions del papa Francesc (en una entrevista publicada i concedida a setze revistes de la Companyia de Jesús d’arreu del món) de les declaracions que sovint fan l’Església i els cardenals i bisbes més propers. Potser per això, perquè el papa ha marcat aquestes línies, l’Església està fent passes, ja des de Benet XVI, en el reconeixement dels seus errors en els casos de pederàstia –com ha fet ara l’església polonesa–. Només amb un papa que marca les línies vermelles pot ser que es faci el tomb. I amb això tornem al lideratge espiritual que necessiten els catòlics per reconèixer-se com a part d’aquesta Església.

“Als llocs on es prenen les decisions importants és necessari el geni femení. Afrontem avui aquest repte: reflexionar sobre el lloc específic de la dona fins i tot allà on s’exercita l’autoritat en els diversos àmbits de l’Església”. – I ara, aquestes paraules podrien traduir-se en la pers-

D'ençà que Francesc mira el món amb els ulls d'una persona que no té més certesa que la dels seus valors cristians, els periodistes l'escolten perquè consideren que pot contribuir a canviar el món.

pectiva que el substitut de Martínez Camino com a secretari general de la Conferència Episcopal Espanyola pugui ser una dona. Tot són passes, però el què és evident és que el lideratge i l'exemple l'ha de donar qui està al capdavant de la Cúria romana, a Roma, al Vaticà. Només així es donarà poder a l'Església de base i als creients per acompanyar la transformació.

“L'anomenat liberalisme salvatge converteix els forts en més forts, els febles en més febles i els exclosos en més exclosos ... reclamo regles de conducta i si cal, intervencions directes de l'Estat per corregir les desigualtats més intolerables” . –El papa Francesc opina dels règims polítics, sense opinar de lleis, sinó marcant la línia del que ha de prevaldre segons els principis cristians: un Estat que garanteixi els serveis públics i corregeixi les desigualtats per buscar justícia social. No parla de qui ha de tenir el poder, ni de quines lleis s'han de fer, sinó de quines actituds i conductes han de presidir l'acció pública.

“El nostre desig no és el proselitisme, sinó escoltar les necessitats, desitjos, desil·lusions, desesperació i esperança.... (...) L'Església ha de sentir-se responsable tant de les ànimes com dels cossos.... i ha d'obrir-se al futur” . –Aquestes paraules del papa contenen la clau de l'estratègia comunicativa de l'Església catòlica del segle XXI i és el què fa que el complex que fins ara ha precedit la relació amb els mitjans de comunicació entri en una nova fase. Allunyar-se del proselitisme és el canvi fonamental: si l'Església no fa proselitisme, s'aproparà a les persones des dels valors i des de la convicció.

Quan el Papa Francesc parla de les persones i dels problemes del món, els mitjans de comunicació parlen de l'Església amb naturalitat i li donen el protagonisme que li correspon. Quan l'Església només adoctrina, la societat perd interès en el que diu l'Església i hi veu una

L'Església ha utilitzat els mitjans de comunicació com a eines ideològiques, polítiques, tirant la pedra i amagant la mà. Espanya és un cas flagrant d'això i n'ha patit les conseqüències especialment Catalunya.

institució que vol convèncer, vol captar, vol institucionalitzar a través de la seva prèdica. L'Església, quan és institució social, està present en els mitjans de comunicació al mateix nivell que qualsevol altra. És per això que d'ençà que el papa Francesc mira el món des del Vaticà amb els ulls d'una persona que no té més certesa que la dels seus valors cristians, els periodistes l'escolten. I l'escolten perquè consideren que pot contribuir a canviar el món. La transformació del món només serà possible si els lideratges espirituals connecten amb les inquietuds socials. La distància que ha marcat el papa Francesc respecte a la institució de l'Església i la Cúria és un punt d'inflexió importantíssim en les relacions entre religió i opinió pública.

La publicació dels comptes anuals de la banca vaticana després de 125 anys d'opacitat són un altre exemple que la prèdica del papa Francesc va acompanyada de fets. No és només que viatgi a Lampedusa i s'apropi als immigrants, és que obri les portes del Vaticà perquè hi entrin els ulls de creients i no creients, catòlics o no, i observin el que fins ara s'ha anat coent murs endins, en el silenci i l'ostracisme que ha allunyat els cristians de base de la seva Església.

I entre nosaltres, què passa ara? Que el viratge de discurs del papa Francesc topa amb la dinàmica de la Conferència episcopal espanyola presidida durant tres dècades (tres!) pel cardenal Antonio Maria Rouco Varela i el seu secretari general –que ara plega- Juan Antonio Martínez Camino, que s'atreveix a dir: “Els catòlics sempre estem amb el papa, sigui qui sigui” –aquest sigui qui sigui és ben significatiu. Què vol dir, sigui qui sigui? Vol dir que no és el que ells esperaven, i que aquest és un xarmpió que assumeixen estoicament. Doncs no. Aquest discurs de la CEE és el què ha distanciat milers de catòlics de l'Església i ha fet que es perpetri un discurs mediàtic insti-

tucionalitzat de l'Església catòlica a Espanya que ha predicat amb les seves accions la intolerància i el frontisme, especialment a través del discurs dels mitjans que ha controlat durant anys. L'Església ha utilitzat els mitjans de comunicació com a eines ideològiques, polítiques, tirant la pedra i amagant la mà. Espanya és un cas flagrant d'aquesta pràctica i Catalunya n'ha patit les conseqüències de manera especial. La prèdica de valors cristians ha topat frontalment amb l'acció mediàtica de l'Església oficial.

Després de l'entrevista a *La Repubblica* amb Eugenio Scalfari, el periodista fa una reflexió que comparteixo: "Si l'Església es converteix en el que el papa Francesc s'imagina, canviarà una època." I canviarà la manera com els mitjans de comunicació fins ara s'han relacionat amb l'Església i l'han traslladat a la societat. Els periodistes no han escatimat presència del papa Francesc, del seu discurs i del seu lideratge, quan ha parlat clar, quan ha marcat línies d'actuació, quan ha reivindicat una transformació de l'estructura perquè esdevingui menys vertical i més horitzontal. L'acomplexament de la relació estava fonamentat fins ara en la desconexió de les relacions entre vida quotidiana i doctrina de l'Església. Quan la CEE ha fet política a través de les crítiques de les lleis al matrimoni gay, per exemple, o en favor d'un determinat govern perquè promociona canvis en la llei de l'avortament o per la seva política anticatalana, els mitjans de comunicació han denunciat la politització de l'Església catòlica. Quan Francesc parla d'escoltar, de valors, de denúncia social i fa autocrítica, els mitjans l'escolten i es fan ressò de la seva denúncia. La clau està en la proximitat. El papa Francesc s'ha apropat a les inquietuds d'una societat en crisi, amb fermesa i tenacitat. La societat contemporània que viu en crisi amb els valors del cristianisme, serà al costat del papa Francesc, si aquests valors aconseguixen transformar societat i Església. Es perdran els complexos i s'incorporarà el discurs del líder del món catòlic al mateix nivell que ho ha estat en les darreres dècades el discurs del Dalai Lama. Per què ell ha obtingut un tracte més favorable dels mitjans que el papa de Roma fins ara? Senzillament perquè el seu discurs s'ha sentit més proper a la societat, als seus problemes. Ara el papa Francesc inicia aquesta etapa amb naturalitat, caminant pels

carrers del món Occidental, allunyant-se de la commiseració que el Vaticà sempre ha destinat al tercer món. Comença per casa i, des de casa, fa el canvi de discurs. Aquesta és la transformació també que li permetrà que els mitjans de comunicació estiguin pendents de la seva veu.

“Tots estem cridats a ser pobres, i per això hem de saber estar amb els pobres.” El missatge de Sant Francesc el va dur a Assís, a menjar amb els pobres, a predicar des de la sala on sant Francesc havia renunciat als béns materials. Veurem si l'Església catòlica és capaç de fer aquesta revolució de renunciar a les seves riqueses, perquè l'efecte papallona que pot tenir la transformació del Vaticà pot tenir repercussió en la ideologia de moltes formacions socials i polítiques que governen arreu del món. El lideratge espiritual de Francesc es reproduirà en els mitjans de comunicació, sense complexos, mentre Bergoglio mantingui els peus damunt la terra i els ulls fitant els problemes que tenallen els qui creuen en els valors del cristianisme.

El papa Benet XVI va començar aquest camí. Sense la seva renúncia, que obeïa a la manca de forces per transformar l'Església, no s'hauria fet aquest pas. L'energia del papa Francesc és segurament la continuació del camí que Ratzinger va saber començar a fer. La història jutjarà si la suma d'aquests dos papats ha aconseguit l'autèntic apropament dels valors cristians com a dinamitzadors de la transformació social que tant necessiten les societats occidentals i si se sap fer l'acompanyament, també des dels mitjans, d'aquest lideratge que, com els altres, és necessari per a poder sumar.